

Літінська Н.В.

здобувач,

*Одеський національний університет
імені І.І. Мечнікова*

ТЕЛЕБАЧЕННЯ ЯК ФАКТОР МОДЕРАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Актуальність теми полягає в тому, що аудіовізуальність в сучасному світі стає особливо впливовим фактором суспільного життя, модератором свідомості людини, особливо, його соціального інтелекту. При цьому телебачення, як один з найдосконаліших і популярних на сьогоднішній день засобів відображення соціокультурного життя суспільства, надає на його розвиток найбільший вплив у порівнянні з іншими формами аудіовізуальності.

Актуальність звернення до соціального інтелекту обумовлено стрімкими змінами в соціальному і разом з цим і особистому житті сучасної людини, які полягають в катастрофі звичного способу життя, втраті життєвих орієнтирів, кризі традиційних інститутів соціалізації. У цих умовах важливість соціального інтелекту людини незмірно зростає, так як це є інструмент, що дозволяє здійснити її адаптивні і творчі здібності, організувати пошук шляхів свого розвитку і реалізації.

Мета дослідження полягає в аналізі тих аспектів впливу телебачення на соціальний інтелект людини та її свідомість, які недостатньо досліджені і відображені в широкому спектрі матеріалів.

Причини популярності телебачення – його здатність охоплювати всі верстви населення; можливість надати нові способи соціальної взаємодії; задовольнити зростаючий інтерес людини до світових подій.

Виходячи з цього, поява телебачення зробило можливим значне зростання рівня масової свідомості, так як прискорений об'ємний потік нової інформації розширив кордони світу для кожної людини, продуктивно модерує його соціальний інтелект відчуттям єдності з усім людством.

Особливий модеруючий вплив надають телесеріали. Цей формат з'явився для величезної аудиторії глядачів авторитетним джерелом сімейних цінностей і моделей соціальної поведінки. Але ця телевізійна форма разом з тим стає і проблемою, тому, що створювані серіалами соціальні образи являють собою спрощені моделі світу, які ускладнюють глядачеві формування адекватної картини світу і пошук свого місця в ньому.

Не менш значущою для оптимізації роботи соціального інтелекту людини виявилася і така форма контакту з аудиторією як телевізійні шоу, які охоплюють широке коло психологічних і побутових тем, надаючи аудиторії величезний вибір індивідуальних варіантів вирішення різних соціальних, міжособистісних та побутових конфліктів. Як стверджують дослідники сучасної медіакультури, цей вид програм спрямований не тільки на комунікацію, обговорення того чи іншого питання, але і на терапію [1, с. 85]. Проблемою цього формату, на наш погляд, є недолік глибокого аналізу причин

конфліктів, емоційність і шаблонність в судженнях, обмежена кількість кваліфікованих фахівців.

У свою чергу варто відзначити продуктивний вплив на соціальний інтелект глядачів широкого кола телепрограм, що естетизують повсякденність – «Модная прививка», «Модный приговор», «Квартирный вопрос», «Все буде добре», «Поверніть мені красу», «Жіночий квартал» та інші. Ці програми роблять акцент на базовому понятті «перетворення», стверджуючи як єдиний варіант роль грамотного споживання і вміння перетворювати свій життєвий простір для досягнення успіху і повноцінного життя. Непродуктивним аспектом модерації свідомості цими передачами є акцент тільки на форму – зовнішність, імідж, дизайн, відсутність інших сценаріїв для досягнення життєвого успіху.

Особливий інтерес представляють приховані форми впливу телебачення на інтелект людини. У зв'язку з цим варто зупинитися на модерації його сприйняття телевізійними образами, а також фрагментованістю телевізійного контенту. Відомо, що телеінформація багат шарова – розважальні програми чергуються з політичними та інформаційними передачами. Дослідники і фахівці стверджують, що середньостатистичний телеглядач не має здатності до цілісного сприйняття того, що він бачить, вихоплюючи окремі шматки, які складаються в строкату мозаїку фактів, думок, образів [2, с. 193]. З одного боку це, дійсно, ускладнює адекватний аналіз інформації, що надходить з телепростору, і пред'являє непродуктивний аспект модерації. З іншого боку, сприйняття фрагментованого контенту змушує людину шукати інші підходи до його розумової обробки. Не випадково дослідник медіа Маклюен стверджує, що телебачення змінило наше чуттєве життя і наші розумові процеси. Споглядання «мозаїчного мережива телевізійної картинки», зробило революцію в людському сприйнятті [3, с. 381, 384].

Цю ж думку підтверджує і американський нейрофізіолог Джон О'Кіфф, автор методики проривного нешаблонного мислення. Грунтуючись на дослідженнях в області міжпівкульної асиметрії мозку, Джон О'Кіфф заявляє, що «...телебачення зоровими образами впливає на праву півкулю мозку людини, одночасно підтримуючи ліве за допомогою словесних логічних міркувань» [4, с. 162]. Результатом цього процесу є активізація правої творчої півкулі, що призводить до гармонізації роботи обох півкуль, включенню цілісного, тобто холистичного, підходу в сприйнятті.

Висновки авторитетних дослідників з приводу продуктивної масштабної перебудови мозку людини під впливом нової аудіовізуальності підтверджують позитивний аспект процесу модерації інтелекту людини засобами телебачення.

Не менш важливим аспектом впливу телебачення є модерація емоційної сфери людини. В цьому відношенні інтерес викликає робота «Медіапсихологія» Петера Вінтерхофф-Шпурка, відомого німецького медіапсихолога, що досліджував на величезному науковому та емпіричному матеріалі емоційні і когнітивні аспекти впливу медіа. Результати його досліджень стверджують, що телевізійний контент є важливим джерелом активації емоційної сфери людини. Особливу увагу автор приділяє жанру «horror film», пройнятим почуттями

тривоги і страху, підкреслюючи масову потребу в цьому жанрі дорослих телеглядачів і дітей [5, с. 109, 116]. Підсумки досліджень підтверджують, що активні емоційні стани, отримані в результаті телеперегляду, забезпечують прогрес афективних відносин людини з навколишнім середовищем, тобто ефективне освоєння їм нестабільного соціального простору та адаптації до нього. В цьому випадку позитивним модератором інтелекту людини є емоційна регуляція його поведінки інструментами телебачення.

Разом з цим цілий ряд інших фахівців підтверджують і непродуктивний аспект телемодерації агресивним контентом, так як негативна інформація призводить до накопичення підсвідомих страхів і агресії [6, с. 61]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що емоційна телемодерація має амбівалентний характер, негативний аспект якої є серйозною перешкодою для ефективного регулювання емоційної сфери сучасної людини.

У продовження дослідження проблеми прихованого впливу телебачення на інтелект людини особливий інтерес представляє інформація про вплив телеперегляду на фізіологію, а разом з цим і на особистісну активність людини. Висновки безлічі експериментів, зібраних дослідником Р. Пацлафом в роботі «Застиглий погляд», стверджують, що телеперегляд відключає власну активність очей, викликає руховий застій, що знижує і внутрішню активність [6, с. 35, 37, 44].

Цей аспект має особливу важливість у розвитку інтелекту дитини і її вербального апарату, так як в сучасному світі роль телевізора в дитячому житті неймовірно зросла. Тому необмежений контакт дитини з екраном обертається проблемою розвитку її мови. Фахівці стверджують, що розвиток вербального компонента соціального інтелекту дитини відбувається тільки в процесі живого спілкування між дорослими і однолітками, а екранний контакт діалогу не передбачає [7, с. 203].

У підсумку можна зробити висновок, що телемодерація соціального інтелекту має двоїстий характер, що вимагає ретельного вивчення негативних її аспектів з метою мінімізації досліджених загроз і ризиків, забезпечення самозбереження і саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Зверева В.В. «Настоящая жизнь» в телевизоре: Исследования современной медиакультуры / Зверева В.В. – М.: РГГУ, 2012. – 224 с.
2. Кириллова Н.Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну / Наталья Кириллова. – М.: Академический Проект, 2006. – 448 с.
3. Маклюэн Г.М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Маклюэн Г.М.; [Пер. с англ. В. Николаева]. – М.: Жуковский: «КАНОН– пресс–Ц», «Кучково поле», 2003. – 464 с.
4. О'Кифф Д. Нешаблонное мышление. Проверенная методика достижения амбициозных целей. / Джон О'Кифф; пер. с англ. Ю. Бэльдберг. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 304 с.
5. Винтерхофф–Шпурк П. Медиapsихология. Основные принципы / Петер Винтерхофф–Шпурк; [пер. с нем. О.А. Шипилова]. – Х.: Гуманитар. Центр, 2007. – 288 с.
6. Пацлаф Р. Застывший взгляд / Райнер Пацлаф; [пер. с нем. В. Бахусева] – М.: evidentis, 2003. – 224 с.
7. Михайлова Е.С. Социальный интеллект: концепции, модели, диагностика / Михайлова Е.С. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. – 266 с.